

10. Sassen S. Losing Control?: Sovereignty in an Age of Globalization / S. Sassen. – N.Y., 1996. – P.28-29.

Морозова О. А. Глобалізація в сфері політики

В статье рассматриваются сущность понятия «глобализация», глобализация в сфере политики. Глобализацию можно представить в трех измерениях: 1) как объективную тенденцию мирового экономического, социального, политического и культурного развития, 2) как цель, выдвинутую политическим руководством государств мира, 3) как методологию анализа развития стран и международных отношений.

Ключевые слова: глобализация, государство, политика.

Morozova O. Globalization in politics

The article discusses the nature concept "globalization", globalization policy. Globalization can be represented in three dimensions: 1) as an objective trend of global economic, social, political and cultural development; 2) as the goal put forward by the political leadership of the state of the world; 3) as a methodology for the analysis of development and international relations.

Keywords: globalization, state, policy.

УДК 327

Струнін Павло Анатолійович,

*кандидат політичних наук, доцент кафедри політології та міжнародних відносин
Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля*

**ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ МІЖНАРОДНИХ
ОРГАНІЗАЦІЙ**

На основі дослідження процесу розбудови інформаційної політики провідних міжнародних організацій визначено специфіку та сучасні тенденції її реалізації.

Ключові слова: інформація, інформаційна політика, міжнародна організація, інформаційно-комунікаційні технології, Інтернет.

Стрімке зростання кількості інформації в сучасному світі, розвиток інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) призводить до суттєвих змін у всіх галузях суспільного буття. Кількість інформації, яка циркулює в світі, йде в розріз з індивідуальними можливостями людини щодо її засвоєння. Якість інформації та шляхи її передачі стають ключовими у формуванні нової характеристики людської цивілізації. Все це дало можливість у 2001 р. відомому італійському публіцисту Дж. Кьезу написати: «Сам собою напрашується висновок, що в сучасному суспільстві сама культура змінює зміст і суспільний статус. У ХІХ ст. і до останньої чверті ХХ ст. культура вважалася синонімом свободи і прогресу як індивіда, так і суспільства. Сьогодні ж культура перетворилася просто на одну зі сфер економіки і засіб отримання прибутку. Культура змінила своє ім'я – тепер її звуть інформація» [3, с. 258]. Таким чином, стосуючись усього суспільства, великий вплив розвиток інформаційних потоків спричиняє на діяльність міжнародних організацій. З метою популяризації власних ідей, цінностей, залучення нових членів дані актори міжнародної політики мають вибудовувати якісну інформаційну політику.

Проблеми функціонування міжнародних організацій досліджуються в роботах зарубіжних вчених: Л. Гудриха, К. Джонсона, М. Кастельса, Г. Кіннана, О. Ньюфанга, Г. Шеванье та ін. Зазначені автори аналізують цілі, структуру, напрями діяльності міжнародних організацій, їхні взаємозв'язки та відносини з іншими суб'єктами міжнародних відносин. Серед російських та українських політологів О. Городецька, Д. Зеркін, С. Кудрявцева, В. Колос, С. Ланцов, Є. Макаренко, Є. Тихомирова, П. Циганков

приділяють свою увагу дослідженню діяльності міжнародних організацій. Проте такий специфічний напрям їхньої діяльності, як інформаційний залишається поза межами уваги даних дослідників. Саме це зумовлює мету даної статті – визначити тенденції розвитку інформаційної політики міжнародних організацій.

Дослідження ролі і місця інформаційної діяльності міжнародних організацій зумовлюється рядом обставин. Так, в умовах багатополярності сучасного світу суб'єктами політики виступають абсолютно паритетні суверенні держави. Пануючі в світі принципи плюралізму та конкуренції призводять до виникнення постійних суперечностей між світовими політичними акторами. Тому саме міжнародні організації спроможні регулювати процес артикуляції та агрегації інтересів, сприяти виробленню компромісних думок і підходів у суперечливих і конфліктних ситуаціях, а також виступати арбітрами у міжнародних конфліктах. Інформаційний супровід міжнародного конфлікту сприятиме зниженню його гостроти та ефективному вирішенню. Також в умовах, коли дві наддержави (СРСР та США) втратили свої позиції абсолютних лідерів у світовому політичному просторі, а політичні конфлікти не зникли, то саме міжнародні організації спроможні виконувати роль регулятора світового політичного порядку. Наступною обставиною, яка підвищує вплив міжнародних організацій в світі та робить їх чинником світової інтеграції, є можливість їхнього залучення до боротьби з глобальними проблемами людства: енергетичною кризою, забрудненням космосу, екологічними проблемами, міжнародним тероризмом, гонитвою озброєнь, надмірною народжуваністю тощо.

Таким чином, вирішення усіх цих завдань можливо лише за умови побудови організованої та якісної інформаційної політики, яка в даному випадку носить, окрім гносеологічної, ще й прагматичну спрямованість.

Інформаційна діяльність міжнародних організацій реалізується двома шляхами:

1. Збір, аналіз, систематизація, інтеграція, узагальнення та поширення інформації відповідно до предмету своєї діяльності.
2. Збір, аналіз, систематизація, інтеграція, узагальнення та поширення інформації про організацію та її діяльність.

Перший аспект є основним, заради нього створюються та існують окремі організації. Але саме за допомогою другого напрямку серед політичних гравців світу поширюється інформація про існування міжнародної організації, її принципи та мотиви створення, напрями діяльності, відбувається залучення нових членів тощо. Забезпечити якісну реалізацію даного напрямку покликані PR-служби певних організацій. У різних міжнародних організаціях функції зв'язків з громадськістю виконують: секретаріати (Всесвітня метеорологічна організація); спеціалізовані структури внутрішніх організацій (ООН); регіональні або національні інформаційні центри певної міжнародної організації. До найбільш поширених засобів, які використовуються організаціями для здійснення зв'язків з громадськістю, відносяться: розповсюдження прес-релізів, комюніке, інших інформаційних матеріалів щодо поточних подій; публікації брошур, періодичних видань, книг з проблем діяльності міжнародної організації; організація спеціальних подій (виставок, конференцій, екскурсій тощо) [10, с. 530-531].

Тепер визначимо специфіку інформаційної політики провідних міжнародних організацій: ООН та ЮНЕСКО, НАТО, Ради Європи, Африканського Союзу.

Одна із найбільш розроблених концепцій інформаційної політики представлена у діяльності Організації Об'єднаних Націй та ЮНЕСКО. Ряд резолюцій, декларацій, пактів, затверджених Генеральною Асамблеєю ООН, спрямовані на реалізацію стратегії ООН в галузі інформації. Зокрема, 59 резолюція ООН (1946 р.) визначала свободу інформації фундаментальним правом людини. Стаття 19 Загальної Декларації прав людини (1948 р.) проголошує, що «Кожна людина має право на свободу переконань і на вільне їхнє виявлення; це право включає свободу безперешкодно дотримуватися своїх переконань та свободу шукати, одержувати і поширювати інформацію та ідеї будь-якими засобами і незалежно від

державних кордонів» [2]. Стаття 20 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права (1966 р.) відзначає: «1. Будь-яка пропаганда війни повинна бути заборонена законом. 2. Будь-який виступ на користь національної, расової чи релігійної ненависті, що являє собою підбурювання до дискримінації, ворожнечі або насильства, повинен бути заборонений законом». Стаття 19 даного пакту, у свою чергу, заявляє, що право на вільне вираження думки «пов'язане з деякими обмеженнями, які, однак, мають встановлюватися законом і бути необхідними: а) для поваги прав і репутації інших осіб; б) для охорони державної безпеки, громадського порядку, здоров'я чи моральності населення» [5].

З ініціативи ЮНЕСКО протягом 1977-1979 рр. відбувалось вивчення глобальних інформаційних процесів. Доповідь Комісії Шона Макбрайда, який очолив дослідження, представлена на XXI сесії Генеральної конференції ЮНЕСКО в Белграді (1980 р.), на значному фактичному матеріалі продемонструвала наслідки нерівномірності в обміні інформацією. Зокрема, були відзначені негативні тенденції, викликані засиллям транснаціональних корпорацій у сфері преси, радіо і телебачення; висловлені думки про необхідність віддавати перевагу некомерційним формам масової комунікації; визнаючи потребу мас-медіа в прибутку, слід розглянути питання про те, як сприяти зменшенню негативного впливу, який спричиняють чисто комерційні цілі на організацію та утримання національного та міжнародного потоку інформації [8].

Серед основних напрямків сучасної інформаційної політики Організації Об'єднаних Націй можна виділити наступні:

- фінансування, розвиток і підтримка стійкості інформаційної інфраструктури;
- визначення і подолання бар'єрів, що перешкоджають створенню інформаційного суспільства;
- роль урядів, бізнесу та громадянського суспільства в просуванні ІКТ з метою розвитку інформаційного суспільства;
- освіта, розвиток людських ресурсів і професійна підготовка;
- безперешкодний та цілодобовий доступ до інформаційних та комунікаційних технологій;
- безпека інформації в мережевому середовищі;
- застосування ІКТ в галузях освіти, охорони здоров'я, культури, ліквідації бідності, державного управління, працевлаштування, бізнесу.

Загальну координацію діяльності в питанні застосування ІКТ з метою розвитку спільно здійснюють ООН і МСЕ. Сполученими зусиллями МСЕ, ООН проводяться заходи щодо створення сприятливого середовища і досягнення максимальних переваг інформаційного суспільства в соціальній, економічній та екологічній сферах. Масштабність цих завдань вимагає широкого обміну інформацією між ними. Для координації їхньої діяльності створено групу робочих органів, серед яких – Група ООН з інформаційного суспільства (UNGIS), Робоча група з управління використанням Інтернет, Форум з питань управління Інтернет [6].

Починаючи з 2000 р., увага міжнародної спільноти все більше зосереджується на питаннях сприяння розвитку інформаційного суспільства. З цією метою була створена спеціальна група експертів з інформаційних та комунікаційних технологій, перший звіт якої був підготовлений у 2000 р. і включав аналіз питань про стан цифрової нерівності і досвіду його подолання в різних країнах світу. Таким чином, і сьогодні діяльність ЮНЕСКО зі сприяння побудови інформаційного суспільства ґрунтується на ключових положеннях Програми «Інформація для всіх» (2000 р.), яка передбачає реалізацію п'яти основних напрямків:

1. Розробка інформаційної політики на міжнародному, регіональному і національному рівнях.
2. Розвиток людських ресурсів і можливостей у відповідності до вимог інформаційної ери.

3. Посилення ролі установ у забезпеченні доступу до інформації.
4. Розвиток механізмів і систем з обробки та управління інформацією.
5. Інформаційна технологія для освіти, науки, культури та комунікації [7].

Таким чином, в результаті системної роботи ООН та ЮНЕСКО були напрацьовані основні аспекти майбутніх дій світової спільноти, що стосуються вирішення найбільш гострих проблем людства у сфері інформації, зокрема, подолання цифрової нерівності, впровадження електронного уряду, розвиток свободи слова і плюралізму.

Принципово інші цілі покладено в основу інформаційної політики НАТО. Це зумовлено безпосередньо метою створення даної організації. Так, однією з декларованих цілей НАТО є забезпечення стримування будь-якої форми агресії відносно території будь-якої держави-члена НАТО або захист від неї.

Отже, інформаційна стратегія НАТО відповідно до нової стратегії в галузі масових комунікацій, що була прийнята у 2009 р., спрямована на використання інформації в своїх цілях. Новим напрямком реалізації інформаційної політики НАТО є забезпечення злагодженості використання цивільних і військових інформаційних інструментів для досягнення політичних і військових цілей альянсу в миротворчій діяльності.

В інтересах ефективного впливу на всіх активних і опосередкованих учасників конфліктів фахівці Альянсу запропонували впроваджувати новітні досягнення в області інформаційних технологій в практику підготовки та проведення антикризових операцій. Зокрема, під приводом необхідності «об'єктивного інформування громадськості» про витоки і розвитку кризових ситуацій була висунута ідея масованого використання можливостей ЗМІ у поєднанні з публічною дипломатією. Цілі інформаційно-пропагандистського супроводу миротворчих акцій альянсу досягаються в ході інформаційно-психологічних операцій. У мирний час і період військово-політичної кризи участь коаліційних військ НАТО в інформаційно-психологічних операціях передбачає їхнє планування і проведення з урахуванням ефективності вжитих Альянсом зусиль дипломатичного характеру, а також результатів діяльності міжнародних та неурядових організацій у районах потенційних і реальних конфліктів. Особливе значення надається залученню до інформаційно-психологічних операцій ЗМІ, в тому числі глобальної мережі Інтернет.

Таким чином, інформаційна робота займає надзвичайно важливе місце в діяльності Альянсу, так як формує необхідний імідж організації і думку світової громадськості щодо нових гідних цілей і завдань діяльності НАТО.

У документах Ради Європи, зокрема політичній декларації «Інтеграція та різноманіття: нові тенденції європейської політики у сфері ЗМІ та нових комунікаційних послуг», підкреслюється, що в контексті розширення ЄС Рада Європи як єдина політична організація панєвропейського рівня, компетенція якої – демократичні вимірювання комунікації, буде і далі відігравати основоположну роль в утвердженні демократичних цінностей і принципів, встановлюючи загальні панєвропейські стандарти у сфері мас-медіа та нових комунікаційних послуг.

Дана Програма дій стосується таких напрямків європейської інформаційної політики, як: свобода вираження та інформації у кризових ситуаціях і в умовах боротьби з тероризмом; культурне розмаїття та плюралізм ЗМІ в епоху глобалізації; права людини і регулювання медіа та нових комунікаційних послуг в інформаційному суспільстві.

Інформаційна політика Ради Європи спрямована на інтеграцію європейського інформаційного простору, побудову інформаційного суспільства, створення європейських правових норм у галузі комунікації, забезпечення принципів свободи слова та обміну інформацією, розвиток засобів масової комунікації на основі новітніх комунікаційних технологій. В умовах становлення глобального інформаційного суспільства Рада Європи стверджує свою роль у міжнародному співробітництві як організація, що захищає стандарти Європейської Конвенції з прав людини, соціальні пріоритети європейського суспільства, плюралістичні принципи ЗМК [4, с. 190-191].

Отже, транскордонне культурне співробітництво і вільне поширення різноманітних продуктів і послуг ЗМІ могли б сприяти позитивному розвитку глобалізації. Враховуючи це, роль Ради Європи полягає в тому, щоб поділитися досвідом європейської інформаційної політики та практикою діяльності з іншими організаціями та новими країнами-членами.

Власну інформаційну політику вибудовує і провідна організація Африки – Африканський союз (АС). Її діяльність пов'язана з вирішенням важливої проблеми – «цифрової нерівності», яка стає одним з найважливіших факторів поділу людей на багатих і бідних. Ще в 1997 р. Програма розвитку ООН запровадила новий вимір бідності – інформаційний, який визначає можливість доступу до інформаційної магістралі широких верств населення. У розвинених країнах вже з'явилося економіко-соціальне поняття «інтернетівський спосіб життя» (Internet Lifestyle), що характеризує життя людей, для яких користуватися Інтернетом так само природно, як, наприклад, телефонувати. Новий стиль життя відрізняється високим динамізмом, цілодобовим і швидким доступом людини до найрізноманітнішої інформації, безперервним підвищенням професійних знань.

Сьогодні в світі 2,4 млрд. осіб є користувачами Інтернету, з них всього 7 % (167 млн. осіб) – жителі Африки [1, с. 38]. Саме це зумовлює специфіку інформаційної політики Африканського союзу та його головної фінансової структури – Африканського банку розвитку (АБР).

Основне зусилля міжнародних організацій на Африканському континенті спрямоване на побудову і розвиток широкосмугового зв'язку. МСЕ не раз заявляв про першочергове значення широкосмугового зв'язку для інформаційного розвитку. Адже багато ефективних програм та послуг, які можуть сприяти соціально-економічному та політичному розвитку, наприклад, електронне врядування, електронна комерція та електронне банківське обслуговування, дистанційна освіта доступні тільки при високошвидкісному з'єднанні з Інтернетом. Згідно зі звітами МСЕ «Статистичні характеристики інформаційного суспільства» станом на 2011 р. тільки один житель із ста був абонентом фіксованого широкосмугового зв'язку.

У той час, коли глобальна економіка набуває все більш «віртуального» характеру, «цифровий розрив» все більше гальмує зростання Африки. Тому першочерговим завданням виступає залучення інвестицій для створення та вдосконалення на континенті регіональної та національної інфраструктури для інформаційно-комунікаційних технологій. Створити механізм для вирішення даної проблеми покликана була зустріч на вищому рівні «З'єднаємо Африку», що відбулася у жовтні 2007 р. в Кігалі (Руанда). Разом із іншими партнерами, в тому числі МСЕ, Світовим банком, Африканським консорціумом з розвитку інфраструктури та Організацією з електровз'язку Співдружності, АБР приступив до роботи з досягнення п'яти Цілей, рішення про реалізацію яких було прийнято на цій зустрічі [9]:

1. З'єднати між собою всі столиці і великі міста африканських країн за допомогою широкосмугової інфраструктури ІКТ і зміцнити можливості з'єднання з іншими регіонами світу до 2012 р.

2. Підключити африканські села до широкосмугових послуг ІКТ до 2015 р. і реалізувати ініціативи, що передбачають спільний доступ до них, такі як колективні центри електровз'язку та сільські телефони.

3. Прийняти основні заходи регуляторного характеру, які дозволили б забезпечити широкий та дешевий доступ до всього діапазону широкосмугових послуг ІКТ.

4. Підтримувати розвиток необхідного рівня навичок у сфері ІКТ, який необхідний в заснований на знаннях економіці, в першу чергу шляхом створення мережі центрів професійної майстерності у сфері ІКТ у кожному субрегіоні Африки, а також центрів створення потенціалу та професійної підготовки в сфері ІКТ.

5. Прийняти національну електронну стратегію, що передбачає рамки кібербезпеки, і впровадити щонайменше по одній послугі, що відноситься до різних галузей: електронного

уряду, електронної освіти, електронної комерції та електронної охорони здоров'я, застосовуючи доступні технології в кожній країні Африки.

Наразі реалізація даної програми ще не завершена.

Отже, підсумовуючи проведені дослідження, можна зробити висновок, що існує загальна тенденція у реалізації інформаційної політики міжнародних організацій, якої найбільш послідовно дотримується ООН та ЮНЕСКО. Вона полягає у прагненні розбудови інформаційного суспільства та інформаційної економіки в світовому масштабі. У свою чергу, дана мета вимагає розповсюдження широкосмугового Інтернету та цілодобового доступу до нього, підвищення комп'ютерної грамотності населення, формування ринку ІТ-фахівців. Проте існують і відмінності у процесі реалізації інформаційної політики, що зумовлено безпосередньо вихідними цілями міжнародних організацій. Так, НАТО прагне використовувати інформацію як додатковий потужний інструмент військових операцій. Тут мова йде про пропагандистсько-інформаційний супровід інформаційно-психологічних операцій. Також з метою поширення свого впливу в світі використовуються організовані кампанії у ЗМІ у поєднанні із заходами публічної дипломатії. Рада Європи в контексті провідної мети Європейського Союзу – побудувати інформаційне суспільство на теренах Європи на кшталт США та Японії – своїми заходами прагне послідовно реалізувати дане завдання. Основні зусилля спрямовуються на внутрішньоєвропейську інтеграцію, адже тільки сукупними заходами усіх країн Європи можливо наздогнати досягнення світових лідерів у галузі розбудови інформаційного суспільства. Враховуючи той факт, що Африканський континент є світовим аутсайдером за кількістю Інтернет-користувачів та широкосмугового Інтернету, то першочерговим завданням Африканського союзу є саме інтернетизація Африки. Сотні мільярдів доларів вкладаються у процес з'єднання країн континенту одна з одною та з іншими країнами світу. Таким чином, можна побачити, що специфіка реалізації інформаційної політики міжнародних організацій відбувається з кореляцією на основну мету її існування, проте під єдиним трендом – затвердженням інформаційного суспільства.

Література:

1. Данильєв А. О. Глобалізація сучасного світу : [Навчальний посібник] / А. О. Данильєв. — [Видання 8-е, доп. та перероб.]. — Луганськ : СПД Резніков В. С., 2013. — 202 с.
2. Загальна декларація прав людини [Електронний ресурс] // Офіційний веб-портал Верховної Ради України. — Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_015. — Загол. з екрану.
3. Къеза Дж. Глобализация и средства массовой информации / Дж. Къеза // Постиндустриальный мир и Россия / [Под ред. В. Г. Хороса и В. А. Красильщикова]. — М. : Эдиториал УРССС, 2001. — С. 251—259.
4. Макаренко Є. А. Міжнародні інформаційні відносини : [Монографія] / Є. А. Макаренко. — К. : Наша культура та наука, 2002. — 452 с.
5. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права [Електронний ресурс] // Офіційний веб-портал Верховної Ради України. — Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_043. — Загол. з екрану.
6. Почепцов Г. Інформаційна політика [Електронний ресурс] / Г. Почепцов, С. Чукут. — К. : Видавництво УАДУ, 2002. — (Бібліотека магістра). — Режим доступу : http://pidruchniki.ws/12800528/politologiya/informatsiyna_politika_organizatsiyi_obyednanih_natsiy
7. Програма ЮНЕСКО «Інформація для всіх» [Електронний ресурс] // Офіційний сайт національного координатора Міжурядової програми ЮНЕСКО «Інформація для всіх». — Режим доступу : http://www.dlab.irtc.org.ua/IFAP_UA/programu.html

8. Современные зарубежные СМИ [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://www.pandia.ru/text/78/389/61916-2.php>. — Загл. с экрана.

9. Соединяя Африку [Электронный ресурс] // Официальный сайт Международного союза электросвязи. — Режим доступа : <http://www.itu.int/net/itunews/issues/2009/06/35-ru.aspx>. — Загл. с экрана.

10. Тихомирова Є. Б. Зв'язки з громадськістю : [Навчальний посібник] / Є. Б. Тихомирова. — К. : НМЦВО, 2001. — 560 с.

Струнин П. А. Тенденции развития информационной политики международных организаций

На основе исследования процесса развития информационной политики ведущих международных организаций определена специфика и современные тенденции ее реализации.

Ключевые слова: информация, информационная политика, международная организация, информационно-коммуникационные технологии, Интернет.

Strunin P. Development Trends of Information Policy of International Organizations

Based on a study of the process of development of information policy of the leading international organizations specificity and current trends for its implementation are defined.

Keywords: information, information policy, international organization, information and communication technology, Internet.

УДК 32.001 : 316.647.5

Ханстантинов Віталій Олександрович,
доктор політичних наук, доцент, завідувач кафедри економічної теорії і суспільних наук Миколаївського національного аграрного університету

ДУХОВНІ ЗАСАДИ ПОЛІТИКИ ТОЛЕРАНТНОСТІ

Стаття присвячена аналізу особливостей поточної політичної ситуації в Україні, яка вимагає і одночасно ускладнює реалізацію політики толерантності. Уточнено поняття духовності. Визначено гуманістичний зміст і моральні підвалини толерантності. Окреслено духовні засади політики толерантності.

Ключові слова: духовність, гуманізм, моральність, політика, толерантність.

Реалії сучасного політичного процесу в Україні з усією гостротою свідчать про потребу у дієвому механізмі погодження інтересів, який був би здатен постійно надсилати консолідуючий імпульс розбурханому протиріччями соціуму і тим самим загальмувати відцентрові тенденції, що несуть реальну загрозу його цілісності. Таким апробованим у цивілізованих країнах механізмом є політика толерантності на основі взаємоприйнятних компромісів і ухвалення консенсусних рішень.

В той же час слід відмітити, що на хвилі запеклої політичної боротьби саме цінності толерантності потрапили під нищівну критику з боку різних політичних сил і долучених до них численних прихильників. З одного боку, толерантність вважають майже синонімом зрадництва і необґрунтованих поступок перед авторитарною владою, а з іншого, — її ототожнюють з проповіддю моральної деградації, всюдозволеності, сексуальної розбещеності. Отже склалася парадоксальна ситуація, коли об'єктивна потреба у політиці толерантності є як ніколи термінова, а умови для її реалізації у поточному політичному процесі — суб'єктивно несприятливими. Однією з істотних причин цього, на нашу думку, є хибне уявлення більшості соціальних акторів про феномен толерантності загалом та її духовні засади, зокрема.